

Hezreti Pygamberimiziň türkmen egindeşleri we yslamyň ilkinji şehidi bolan türkmen zenany

Category: Goşgular, Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 22 января, 2025

Hezreti Pygamberimiziň türkmen egindeşleri we yslamyň ilkinji şehidi bolan türkmen zenany

HEZRETI PYGAMBERIMIZIŇ TÜRK(MEN) EGINDEŞLERI WE YSLAMYŇ ILKINJI ŞEHIDI BOLAN TÜRKMEN ZENANY

Häzir musulmanlaryň 100-den 20-si türki kowumlardyr. Şol sanda häzire çenli Pygamberimize (s.a.w) bagyşlanyp ýazylan goşgularyň hem 100-sinden 80-i türki dilde ýazylan goşgulardyr. Pygamberimiziň (s.a.w) adyny çagalaryna iň köp goýýanam türki halklardyr.

(Türkmenlerde goýulýan Mämmet, Mommat, Hommat ýaly adam atlarynyň ählisi Muhammet diýen sözdendir -t.b.).

Şol sanda türkler öz esgerlerine Pygamberimiziň adyna ýanap "mehmetçik" diýýärler. Türki halklar Pygamberimizi (s.a.w) juda eýe görüp ýaşadylar we kalplarynda ýaşatdylar. Söýgüli Pygamberimiz (s.a.w) birnäçe halklar barada agzapdyr welin, eýse biz türkileri hem tanadymyka we tanatdymyka?

Ýanynda Süheýbi Rum (r.a) ýaly wizantiýaly, Selman Parsy (r.a) ýaly eýranly, Şuaýip (r.a) ýaly italiýaly, Bilal (r.a) ýaly efiopiýaly sahabalaryň bolandygyna görä, egindeşleriniň arasynda türkilerden hem bolany barmyka? Elbetde biz bar bolmazlygyndan ýitgi, ýa-da bar bolmagyndan bähbit gözläp bu soragy oýlap tapdygymyz däldir. Çünki Ol (s.a.w) "amaly terk edene asly peýda etmez" diýen, asly bilen öwünmegiň biderek zatdygyny adamzada öwreden Beýik ýolgörkezijidi. Hat-da öz gyzy-da şejeresinden artykmaçlyk görmändi.

Emma pygamber söýgüsi süňňüne siňen halkymyza Pygamberimiziň (s.a.w) ýanynda özlerinden birileriniň bardygyny bilmekleri buýsanmaga sebäp bolup biler. Häzire çenli düýpli barlanmadyk bu mesele babatda durup geçmegi müwessa bildik, taryhçylarymyzdan bolsa has anyk we düýpli ylmy işleri etmeklerini umyt edýäris. Dogrusy, hadysşynas alymlarymyzyň bu mesele boýunça anyk eden işleri ýok. Häzirlikçe biziň elimizde ýüzleý we jedelli birnäçe maglumatlar bar. Geliň, ol maglumatlaryň dellileri bilen birlikde üstünde durup geçeliň.

■ Türk(men)ler şaman dininden däl di

Hezreti Pygamberimiziň (s.a.w) döwründe Göktürk(men) döwleti bardy. Göktürkler Beýik Ýüpek ýolunyň ugrunda agalyk sürýärdiler. Eýran şasy Nowşirwan Adylyň aýaly Göktürk hakanyňyň gyzydy. Olaryň ynanjy ýekehudaýlylykdy. Olar Allany "Uly Taňry" ýa-da "Gök Taňry" diýip atlandyrypdyrlar. Köpleriň pikir edişi ýaly şamanist dældiler. Şamanizm mongollaryň dinidi. Mongol ruhanylaryna "Şaman" diýilýär. Türkilerde bolsa "Kam" diýlipdir. Türkmenler konfusiçilik, buddizm, taoizm ýaly akymlara "myzmyz dinleri" diýip at dakypdyrlar. Taryhçylaryň hemmesi türkmenleriň ýeke-täk Taňra, ahyrete, hasaba, behište we dowzaha ynanandyklaryny biragyzydan ykrar edýärler.

Ýogsa-da, buddizm, konfusiçilik, mejusylyk, şamanizm, maniheýizm... ýaly ýüzlerçe ynançlaryň arasynda türk(men)ler nädip ýeke-täk Taňry ynanjy bilen yslama şeýle ýakyn bolup bildiler?

"Töwrata" salgyylanýanlar bir garaýyşdan ugur alyp, Hezreti Nuhuň ogly Ýafesiň bir oglunyň ady Türkdigini aýdýarlar. Ibni Haldun ýaly birnäçe alymlaryň aýtmagyna görä ähli türk kowumlaryň atasy-da şol adamdyr. "Türkleriň şejeresi" atly kitap hem bu garaýşa arka durýar:

"Hezreti Nuhdan Gara hana çenli türkler yslam ygtykadyndady. Gara handan soňra bozuldylar".

Oguz han Gara hanyň ogludyr we onuň hekaýaty-ga üns bererliklidir:

"Doglandan soň üç günläp ejesini emmeyär. Ol muňa gynanan ejesiniň düýşüne girip "Ýeke-täk Ýaradana ynanýançaň seni emjek dälidirin" diýýär.

Oguz netijede çagasyna bolan söýgüsinden ýaňa iman eden ejesini emmäge başlaýar. Yetginjek ýaşyna ýetende onuň gyzlara gabagynam galdyrmandygy we olary "butparazdyklary üçin halamandygy" rowaýat edilýär. Ol agasynyň butparazlykdan ýüz öwren we gelşiksiz gyzyna öýlenýär. Munuň üçin kakasy bilenem tersleşýär we oňa garşy uruşýar. Söweşleriň birinde kakasy wepat bolýar we tagta Oguz geçýär. Oguz han ýurdy adalat bilen dolandyryýar. Oguz hanyň ymgyr köp fazylatlaryndan söz açylýar welin, onuň ýa-ha pygamberden terbiýe alan biri, ýada pygamber bolandygy çaklanylýar. Käbir çeşmeler onuň adynyň yzyna "rahmetullahi aleyh" sözünü goşýar.

■ Bilge Jahangir Oguz han

Onuň zamanasynda türkmenler ýeňişlerden ýeňişlere ganat baglaýar. Dünýäniň Ýuwaş okeandan Orta Ýer deňzine çenli aralygynda ýeke-täk agalyk ediji güýje öwrülýärler. Bütün bu aýratynlyklaryna "dünýä agalygy jümlesi goşulansoň, "Gurhanda" agzalýan Zülkarneýiniň Oguz handygy öňe sürülýär.

"Gurhanda" Zülkarneýiniň dünýäni doly eýelän birnäçe kişiden biridigi aýdylýar. Ýörişleriniň birinde Uzak Gündogarda arassa kowuma duş gelýär we olary Äjit-mäjitleriň zulumyndan halas etmek üçin diwar gurdurýar. Hytaý diwary kosmosda görüp bolýan ýeke-täk adam zähmetiniň önümidir. Ol Oguz hanyň döwründe gurlupdyr. Hezreti Zülkarneýiniň garran çaglaryndaky bir ýörişinde Hezreti Ybraýym bilen duşuşyp ondan pata alandygy barada rowaýat bar. Resulallanyň (s.a.w) iki aýalyndan gelen bir rowaýatda pygamberimiz otyrka birden gaýgyly ýagdaýda dikelip, gynanç bilen: "Şu wagt Zülkarneýiniň diwaryndan yüzük giňişliginde bir deşik açyldy" diýipdir. Eýsem Pygamberimizi näme gynandyrdyka? Aýdylan wagta gabat gelen bir taryhy hadysanyň bolup geçendigi welin mälimdir: Gündogar Göktürkleri Hytaý goşuny tarapyndan ýeňlişe uçraýar. Mundan soňra Gündogaryň ýeke-täk uly güýjüne öwrülen Hytaýy diňe

türkmenleriň we yslam goşunlarynyň birigen goşunlary Talasda saklamagyň hötdesinden gelýärler.

Pygamberimiziň (s.a.e) käbir hadyslarynda "Kantura ogullarynyň bu ymmaty uzak wagtlap dolandyryjakdygy" aýdylýar. Bilnişi ýaly Hezreti Ybraýymyň Sara, Hajar we Kantura atly üç aýaly bolupdyr. Hajardan bolan ogly Ysmaýyly Arabystanda goýýar. Ysmaýyl ogullary (araplar) ol ýerde soňlugy bilen Nabtiler we Palmirana diýilýän güýçli döwletler gurupdyrlar. Saradan bolan Yshagyň ogly Ýakubyň 12 oglundan Ysraýyl ogullarynyň (ýewreýleriň) 12 taýpasy döreýär. Ysraýyllar ogullaryň Hezreti Musa bilen Müsüri terk edenlerinden soňra Palestinada Ysraýyl we Ýehuda atly iki döwlet gurandyklary, Hezreti Süleýmanyň döwründe bolsa Ýemendäki Sebe döwletini düzümine birikdirendikleri mälimdir. Hezreti Ybraýymyň Kanturadan bolan ogullaryny bolsa Horasana ugradandygy rowaýat edilýär. Olaryň: "Beýleki çagalaryňy öz ýanyňda saklap, näme üçin bizi alyslara ugradýarsyň?" diýip aglaşandyklary aýdylýar.

■ Kanturanyň çagalary

Hezreti Ybraýym olara ugradan ýurdy barada maglumat berýär we nähili hereket etmelidigini öwredýär. Olara ýagmyr dogasyny öwredýär. Bularyň Horasana gitmekleriniň sebäbini Hezreti Ybraýymyň we Söýgüli Pygamberimiziň (s.a.w) ömür ýoly öwrenilende, olaryň haýsydyr bir ýere ilçi ugradanlarynda, onuň şol ýerden bolmagyna üns berendiklerini görmek bolýar. Şu nukdaýnazardan seredilende, Horasana giden ogullarynyň ejesiniň Orta Aziýaly bolaýmagy juda ähtimaldyr. Ybraýym pygamberiň ogullary gytçylyk we guraklyk wagtynda Horasana gelýärler. Olaryň dogasynyň ýagys getirmegi "Han" yglan edilmeklerine we "ganlarynyň dökülmeginiň haram" edilmegine getirýär. Hakykatdanam türk(men) taryhyna seredenimizde, hanlaryň gany dökülmeýär, olar öldürilende gylyç ulanylmaýar. (Üns beriň: Hywa hany Mädehin han türkmenleriň üstüne goşun çekip geleninde türkmen ýigitlerinden Sahytnyýaz onuň kellesini kesendigi üçin türkmen kethudalaryndan mazaly käýinç eşidýändir. Maglumat üçin Atajan Taganyň "Saragt galasy"

romanyňa seret, terj.belligi – H.T).

Hanlary ýaýyň kirişi bilen bogup öldürmek döp bolupdyr. Bu döp Göktürklerden soňra Seljuklylarda we Osmanlylarda hem dowam edipdir.

Hezreti Ybraýymyň b.e.öň 2000-nji ýyllarda ýaşandygyny göz önünde tutanymyzda, dünýä taryhynda üç uly güýjüň: Ysmaýyl ogullarynyň, Ysraýyl ogullarynyň we türk(menleriň) üç şahadan ýaýrap dünýäde hökmürowanlyk süren döwri bolan b.e.öň 1500-1000-nji ýyllar aralygynda güýç deňagramlylygyny emele getirmegindenem düşünse bolýar.

Ynha, bu ýakynlyklar hem türk(men)leri Ysmaýyl ogullaryna we Ysraýyl ogullaryna golaý tutupdyr hem-de Hezreti Pygamberimiziň (s.a.w) ýekehudaýlyk ynanjyna eden çakylygyna taýýar ýagdaýa getiripdir.

■ Pygamberimiziň çykan jemgyýeti türk(men)lerden habarsyz däl

Şol wagtyň kuwwatly döwletlerinden bolan Göktürkleri bilmeýän ýokdy. Hatda Pygamberimiziň agasy Ebu Talyp müşrikleriň inisine berýän ezýetlerini ýazgarýan bir goşgusynda:

"Müşrikleriň Pygamber bilen bile tä... türk gapylaryna çenli çekilip gitmeklerini talap edendikleri" barada ýazýar.

Şol bir wagtyň özünde arap şahyrlary gahrymançylykdan, mertlikden we gaýduwsyzlykdan söz açylanda hemişe türk(men)leri nusga edip görkezipdirler. Olardan Hassan ibn Hanzala, Ews ibn Hajer, Şemmah ibn Zirar, Nabiga ibn Zübýany dagylary görkezmek bolar. Arabystana Eýranyň üsti bilen gul hökmünde ymgyr köp türk(meniň) aralaşandygy çak edilýär. Emma atlary araplaşandygy üçin olary anyklamak kyn düşýär.

■ Türk(men)lere degmäh...

Hadys çeşmelerinden Buharyda, Müslimde we Ebu Dawutda türk(men)ler bilen baglanyşykly ençeme hadys bardygy mälimdir. Olardan iň bellisi arap-türk urşunyň boljakdygy we türkleriň Arabystany eýelejekdigi baradaky hadyslardyr. Ýene biri-de,

Pygamberimiziň (s.a.w) daşary syýasat barada aýdan wesýetidir:

"Size türkler degmese, siz türkleri degmäh!"

Hezreti Pygamberimiziň bu sargydyňy amal etmek bilen yslam goşunlary birnäçe gezek uly ýitgilere uçramakdan halas boldular.

Şeýle hem Demirazyk Arabystanda Tigr derýasyna golaý ýerleşen we Harb ogullary diýilýän düşnüksiz dilli, söweşjeň taýpanyň bardygynydan söz açylýar. Bu taýpadan gelip çykan müsürli alym Muhammet Harb Harbogullary taýpasynyň dillerini derňäp, olaryň türk(men) bolup çykaýmagynyň juda mümkindigini orta atýar.

■ Olar Bedir söweşiniň önüsyrasy Pygamberimize (s.a.w) ilçiler ugradypdylar

Abdylly ibn Mesut we Abdylly ibn Abbas Pygamberimiziň (s.a.w) Bedir söweşinde giren tegelek gupbaly çadyryndan söz açýarlar. 627-nji ýyldaky Hendek söweşinde Pygamberimize (s.a.w) gurulan çadyra "Kubbetüt Türki" ("Türk çadyry") diýip at beripdirler. Bu çadyry guranlarynda Pygamberimiziň (s.a.w) özü-de işläpdir. Hatda Stambulyň eýelenjekdigi baradaky buşlugyny, Stambuly eýelän serkerdäniň we esgerleriň bu çadyryň saýasynda aýdypdyr. Şonuň bilen birlikde Hudeýbiýe şertnamasy-da bu çadyrda baglaşylypdyr. Mekke eýelenmezden öň Ebu Sufýan bilenem bu çadyrda gepleşik geçirilýär.

Ybadatlaryna hem bu çadyrda dowam edipdirler. Şol sebäpli Ümmü Derda ýaly käbir sahabalaryň itikaf üçin (itikaf – Oraza aýynyň soňky 10 günlüğünde ybadat üçin gündelik işlerden çetleşmek) türk çadyryny gurandygy rowaýat edilýär. Bu çadyryň gurlan ýerinde häzir ýadygärlik hökmünde sahabalaryň öz eli bilen guran "Zübab" metjidi bardyr.

Uhud söweşinden öň Tigr derýasynyň boýunda ýaşaýan türk(men) taýpalarynyň ilbegi Bükdüz-Aman hanedanynyň Medinä gelip toparlaýyn musulman bolandyklary we bu çadyry hem ol gelenleriň arasyndan Medinede galan bir türkmeniň gurandygy rowaýat edilýär. Bu türkmen taýpasynyň Eýran bilen araçäkde ýerleşmegi-de Pygamberimiziň (s.a.w) guran yslam döwletine

strategik artykmaçlyklary döredipdir.

■ Hezreti Hüseyiniň (r.a) we Pygamberimiziň (s.a.w) egindeşleriniň Horasana bolan gyzyklanmasy

Pygamberimiz (s.a.w) özünden soň sahabalaryna dünýäniň çar künjüne ýaýylmaklaryny we mümkin bolduguça her kimiň öz gelip çykan ýerine gitmeklerini, esasanam ýaşlary goldamaklaryny sargapdyr. Şu nukdaýnazardan seredeniňde Horasana edilen bir ýörişe 300 sahabanyň goşulmagy diýseň ünsi çekijidir. Olardan birigem hakyky ady undulyp Arslan baba ady bilen tanalýan sahabadyr. Hatda Hezreti Hüseyin (r.a) Kerbelada daşy gabalanda emewi serkerdesinden Horasana gitmäge rugsat berilmegini iň soňky gezek haýyş edipdi. Onuň bu haýyşyna babasy bolan Pygamberimizden (s.a.w) alan bir yşaraty diýip düşünmek dogry bolsa gerek.

Ozanlaryň piri hasaplanýan Gorkut ata hut Medinä gelip Hezreti Ebu Bekir bilen duşuşyp, musulman bolupdyr.

Hezreti Omaryň döwründe Sasanylary we Wizantiýany agyr ýeňlişe uçradan yslam goşunlaryna garşy Eýranyň küşgürmegi bilen käbir türk(men) taýpalary hüjüme geçýär. Serkerde Ahnef ibn Kaýs söweş üçin ejaza soraýar. Emma Hezreti Omar (r.a) şeýle emir ugradýar:

"Türklere degmäň. Käşgä olar bilen aramyzda otdan deňiz bolsady!"

Mugawyyanyň döwründe Ubeýdulla ibn Zyýadyň serkerdeligindäki goşunlar Türküstanyň jümmüşlerine ýörişler gurnaýar. Muny eşiden Mugawyyadan hat gelýär:

"Ejeň seniň ýasyňy tutsun! Dessine ýörişi goýbolsun et! Olara näme üçin degýäň? Walla Resulallanyň (s.a.w) "Türkler ýowşan oty bitýän ýere çenli agalyk etjekdirler" diýen sözünü eşdenler bar".

■ Ejesi türkmen üç gyz üç halyfa gelin bolýar

Hezreti Omaryň (r.a) döwründe Eýrandan ýesirler getirilýär.

Olaryň arasynda Nowşirwan Adylyň gyzlary-da bardy. Bu üç gyzyň ejesi Gündogaryň agalyk ediji güýji bolan Göktürk hakanyňyň gyzydy. Hezreti Omar gyzlaryň kimligini anyklan badyna olara ýesir ýa gyrnak gözi bilen seredilmegine rugsat bermändir. Olary güýçli sahabalar bilen nikalaşdyrýar. Şähribanuny Hezreti Alynyň ogly Hezreti Hüseyine berýär. Bu nikadan meşhur ymam Zeýnelabidin dünýä inýär. Birini öz ogly Asyma alýar. Ol nikadan bolsa meşhur halyf Omar ibn Abdyleziz dünýä inipdir. Üçünjisini bolsa Hezreti Ebu Bekiriň ogly Muhammede berýär. Bu nikadan bolsa Selman Parsynyň elinde terbiýelenen meşhur akyldar Kasym ibn Muhammet dünýä inýär.

■ Türk(men) Sahabalar

Sahabalaryň arasynda türki kowumlardan gelip çykanlaryň bolandygy çak edilýär. Mysal üçin Ebu Bekräniň kakasy eýranly guldur, ejesi bolsa asly türk(men) gul ekeni. Ebu Huzeýfäniň erkin guly Salim hem asly horasanly türkmen sahabadyr. Salim "Gurhany" ýatdan labyzly okap bilýändigini üçin Hezreti Pygamberimiziň (s.a.w) öwgüsine mynasyp bolupdyr. Ol "Gurhany" şu dört kişiden öwreniň" diýilen sahabalaryň biridir. Medinä hijret eden toparyň arasynda, özem hut Hezreti Omar (r.a) ýaly beýik sahabalaryň bar bolan toparynda Pygamberimiz (r.a) Salimi ymam edip belläpdir.

Ol Hezreti Ebu Bekiriň (r.a) döwründe Müseýlemetül Kezzap atly ýalançy pygambersumaga garşy alnyp barylan Ýemame söweşiniň baýdak göterijisidir. Munuň ýaly "Gurhan" hapzyzy ýaralanaýmasyn diýip, baýdagy elinden aljak bolan sahabalara: "Eger bu gün baýdagy götermesem "Gurhan" jemagatynyň iň betbagty men bolaryn!" diýip jogap berýär. Baýdagy ýatyrmak üçin edilen gazaply hüjümlerden ýaralar alsa-da dowamly "We ma Muhammedün Illa Resul.." (Muhammet diňe Allanyň resulydyr") diýen aýaty gaýtalapdyr. Ol soňky deminde-de bu aýaty okandygyny duýupdyrlar. Şehit bolanda 28 ýaşynda ekeni. Hezreti Omar (r.a) Salimi aýraty gowy görüpdir we hormatlapdyr. Halyflygynyň soňky ýyllarynda "Eger diri bolsady, halyflygy Salime galdyrmak islärdim" diýip ýygy-

ýygydan ony ýatlarmyşyn. Hezreti Pygamber (s.a.w) Hezreti Salim üçin "Salim Alladan gorkar. Eger gorkusy bolmasa-da, Ol Allaha bolan söýgüsinden ýaña ýene-de günä iş etmezdi" diýipdir.

Habbab ibn Eret hem Kufä düşen türk(men)lerdendi. Ol Eýranyň üstünden gul edilip getirilipdi we Ümmü Enmar atly bir aýalyň hemaýatkärliginde ýaşaýardy. Demir ussaçylygy bilen meşgullanardy we gylyç ýasamakda ussatdy. Onuň musulman bolmagyna Hezreti Ebu Bekir sebäp bolýar. Gul wagtynda gören agyr sütemleriniň yzy arkasynda ömür boýy galypdyr. Hezreti Pygamberimiz (s.a.w) ýygy-ýygydan onuň dükanyna baryp, söhbet eder eken. Ol Hezreti Omaryň gyz doganyny we adamsyny "Gurhandan" okadypdyr. Soňra Hezreti Habbab (r.a) bilen Hezreti Omar (r.a) ýakyn garyndaş bolýar. Habbab (türk(men) sahaba) Hezreti Omaryň giýewi bolýar. Onuň Bedir söweşinde taktiki tilsimleri saýlap almakda uly goşandy bardyr. Ýalançy pygambersumaklara garşy söweşlere we Siriýanyň eýelenmegine gatnaşýar. 657-nji ýylda Kufede aradan çykýar.

Sahaba Şehr ibn Bazanyň (r.a) asly-da hemedanlydyr. Ol Eýranyň garamagyndaky ýesir türk(men)leriň hataryndaka uruş üçin Ýemene ugradylan kakasy bilen bilelikde kistranyň Hezreti Pygamberimizi (s.a.w) ele salmak üçin ugradan toparyna goşulyp Medinä gelýär. Pygamberimiziň bellän ilkinji häkimi bolan Amr ibn Şehr (r.a) Şehr ibn Bazanyň ogludyr. Ol ýalançy pygamber Eswedük Ansi tarapyndan şehit edilýär.

■ "Gündogar ýurdunuň Nury we Öňbaşçysy bolarsyň..."

Pygamberimiziň (s.a.w): "Sen Zülkarneýin aleýhyssalamyň gurduran şäherine gidersiň we kyýamat gününde Gündogar ýurdunyň nury we öňbaşçysy bolarsyň" diýendigi rowaýat edilen hem-de Türkmenistanda ýaşap Maryda jaýlanan sahaba Büreýde ibn Husaýbyň (r.a) hekaýaty-da diýseň täsindir. Ol Medinä hijret edip barýan Pygamberimiziň (s.a.w) janyňa ýörite bellenen baýrak üçün kast etmäge çykan 70 kişiden biri bolup duran Hezreti Pygamberimiziň (s.a.w) süýji sözüne we güler ýüzüne doňy çözülip, ýanyndakylar bilen bile musulman bolýar. Daň

ýagtylan badyna hem sellesini çözüp naýzanyň ujuna daňýar we "baýdak göterijiň bolmak isleýäriň, ýa Resulalla!" diýýär. Şeýdibem ýokarda beýan edilen sözleri eşitmek bagtyna eýe bolýar. Ol yslamyň ilkinji baýdak göterijisidir. Haýbara hem ilkinji bolup ol girendir. Pygamberimiziň (s.a.w) ähli söweşlerine gatnaşypdyr we kätipligini edipdir. Hezreti Omaryň goşun serkerleriniň biri bolýar. Ilki Basra gidýär, soňam Merwe gelip ýerleşýär.

Sahabalardan kufeli bolup Kufede aradan çykan we Horasanyň häkimligini eden Abdyrahman ibn Ebzanyň, Basra sebitinde birnäçe wezipelerde işläp, şol ýerde-de aradan çykan Abdyrahman ibn Semuräniň hem aslynyň türk(men)digi çak edilýär.

■ "Küfüriň işini gaýtaran" yslamyň ilkinji zenan şehidi

Sümeýýäniň asly türk(men)di. Geliň, yslamyň ilkinji zenan şehidi, hakyky ady Pamyk bolan Sümmeýýe barada durup geçeliň. Araplar tarapyndan Zandawertde (türkmenleriň ýaşan Kaşgar sebitleri) ýesir alynan we gul hökmünde Mekgede Pygamberimiziň doganoglan agasy Ebu Jehile satylan Sümeýýe asly ýemenli Ýasir bilen nikalaşdyrylýar. Yslamyň taryhy bilen baglanyşykly kitaplaryň ählisinde onuň nusgalyk imanyndan söz açylýar. Ebu Jehiliň guluka musulman bolan we Hezreti Pygambere (s.a.w) ynanan ilkinji musulmanlardan bolan Sümeýýe ynanjy üçin adamsy Ýasir bilen birlikde "hojaýyny" Ebu Jehil tarapyndan zalymlyk bilen öldürilýär. Bu aýylganç wagşylyga duçar bolup durka-da, imanyndan dänmedik Sümeýýe ençeme asyr bäri musulmanlaryň gözlerini ýaşa dolduryp gelyän hasratly we nusgalyk hekaýatdyr.

Sümeýýe yslamyň ilkinji zenan şehidi bolupdy we musulman halklar tarapyndan çäksiz sylag-hormata mynasyp bolupdy. Musulmanlar gyz çagalaryna onuň adyny goýupdyrlar. Ol yslam ýurtlarynda metjitlere ady dakylan görnükli zenan şahsyýetdir. Ýasir we Sümmeýýe arap bolmandyklary üçin olara Mekgede hossar çykjak garyndaş ýokdy. Hut şonuň üçinem ejize gany Ebu Jehil Pygamberimize (s.a.w) we oňa iman edenlere göz görkezmek üçin

bu iki hossarsyz biçärelere sütem edipdi. Olaram edil Hezreti Bilal (r.a) ýaly jebir-jepalara duçar edildiler we Bilaldan tapawutlylykda maşgalasy bilen bile şehit edildiler.

Pygamberimize (s.a.w) Sümeýýäniň şehit edilendigi barada habar gelip gowşan badyna, gözlerinden süzülip çykan gözyaş bilen bile mübärek dodaklarynyň arasyndan: "Indi küfüriň işi gaýtdy!" diýen söz çykýar...

Osman ARSLAN.

Taryhy makalalar